

Rigorózní práce mgr. Nely Mládkové je věnována dramatizacím Olbrachtova románu Nikola Šuhaj loupežník vznikuvším od 70. let 20. století do současnosti. Jde bezesporu o téma nosné, neboť tyto dramatizace, z nichž přinejmenším Balada pro banditu se stala kultovní záležitostí, se staly důležitou součástí kultury své doby a jejich popularita trvá dodnes. Nadto jde o modelový případ toho, jak vhodně zvolená aktualizace, vystihující dobové potřeby, dokáže vrátit do recepčního oběhu kanonické dílo, umrtvené navíc v tomto případě schematickou ideologickou interpretací. Téma má tedy rovněž svou nezanedbatelnou rovinu teoretickou.

Autorka se nejdříve věnuje Olbrachtovu románu, což je zcela na místě. Otázkou však je, které z uvedených informací jsou pro téma práce relevantní. Dle mého názoru to rozhodně nejsou ty, jež se zabývají reálnými předobrazy Olbrachtova románu (ty by byly důležité v případě, kdy by tématem práce bylo srovnání historické reality a umělecké fikce); nadbytečné jsou i informace o dobovém kritickém ohlasu díla, pakliže s nimi autorka dále nepracuje (např. porovnáním tehdejšího spontánního uměleckého úspěchu Olbrachtova románu s pozdější ztrátou zájmu o ně, či jeho soudobé politické subverzivnosti s pozdější poučnou oficializací).

Co je naopak pro zvolené téma zásadní, je analýza Olbrachtova románu, vytvářející předpoklady pro budoucí porovnávání. Zde bych naopak uvítala výklad hlubší a podrobnější. Kladně hodnotím zařazení kapitoly Román a mýtus, protože jde o podstatný rys Olbrachtova románu, s nímž více či méně pracují všechny zmíněné adaptace; přítomnost mytologické roviny jim umožňovala vymanit dílo z krunýře ideologických interpretací a zdůraznit jeho magické a nadčasové rysy. Vzhledem k tomu, že práce pojednává o dramatizacích, je logické, že autorka věnuje samostatnou kapitolu postavám; za nejzdařilejší považuji její charakteristiku Eržiky, naopak charakteristiku titulní postavy se mi jeví jako příliš stručná a nevýrazná. Celkově je ale tato kapitola funkčním základem pro budoucí porovnávání románu s dramatizacemi.

Totéž ovšem nemohu konstatovat o kapitole Román Nikola Šuhaj loupežník po stránce kompoziční, žánrové, tematické, jazykové a stylové. Některé pasáže této kapitoly přinášejí důležité postřehy (např. kontrast poetičnosti a naturalističnosti), jiné se pohybují v příliš obecné rovině, jsou tedy pro srovnávací analýzu obtížně použitelné (např. „A dochází zde i k propojení různých časových rovin. Souběžně se v románu objevuje minulost, přítomnost i budoucnost.“ – zde by bylo namísto tento rys konkretizovat nějakým příkladem, uvedená Olbrachtova sentence je příliš obecná). Detailnější rozvedení by si zasloužila i líčení přírody: jakou funkci v románu mají, kde se v textu vyskytují apod. – autorka např. uvádí, že autor ukazuje přírodu zároveň zdálky i zblízka, avšak nijak tento zajímavý postřeh nerozvádí. Za nejformálnější považuji pasáž o jazykových prostředcích, jež se mění v jejich pouhý výčet.

Stěžejní částí práce je ovšem ta, jež se věnuje dramatizacím Olbrachtova románu. Uvozuje ji kapitola věnovaná teorii dramatizace a dále pak nastínění dobového kontextu vzniku. Tato kapitola je kvalitní kompilací z relevantní odborné literatury a vytváří nezbytné pozadí pro vlastní analýzu dramatizací.

Tato analýza je opřena o značné množství pramenných informací, jež autorka ke zvolenému tématu nashromáždila. Týkají se geneze jednotlivých dramatizací, místa a způsobu jejich provádění, výčtu umělců, kteří se na nich podíleli. Tato solidně zpracovaná dokumentační část patří k největším devizám práce.

Co se týče vlastní analýzy dramatizací, považuji za její hlavní nedostatek tendenci k výčtu jednotlivostí, (nejzřetelnější je to v pasážích uvádějících sled písní), a to na úkor interpretace celku. Analýza je rovněž nedostatečně vztahena k porovnání s Olbrachtovým románem; přesněji řečeno autorka konstatuje shody a rozdíly v jednotlivostech, avšak to zásadní – tj. jakou interpretaci Olbrachtova románu ta která adaptace podává – je vesměs pojednáno příliš stručně, popř. zcela

chybí. Např. na s. 50 autorka při rozboru inscenace v divadle Ateliér konstatuje, že Nikolův monolog je „výpovědí o tom, jak Ulrych a Kopecský pohlíželi na hlavního hrdinu příběhu“ a poté tento monolog pouze cituje, aniž se sama pokouší vystihnout, jaký tedy je Nikola této dramatizace. V interpretaci Balady pro banditu sice při výčtu jednotlivých dějových sekvencí precizně uvádí, v čem se s předlohou shodují a v čem se od ní odlišují (včetně nepodstatných detailů, jako je změněné příjmení Eržičina milence), avšak nevyvozuje z nich téměř žádné obecné závěry. Nadto se z jejího popisu shod a rozdílů zdá, že se Balada pro banditu od Olbrachtovy předlohy příliš neliší, tomu však odporují v úvodu citovaná vyjádření jejich tvůrců. Ta naznačují, že zásadní odlišnosti mezi Olbrachtovým románem a Baladou pro banditu je patrně třeba hledat v jiných rovinách, než je rovina dějová, jejich analýzu však v práci prakticky nenajdeme (autorka pouze uvádí, že Balada pro banditu podstatně méně pracuje s tématem přírody, ale tento důležitý postřeh nijak dále nerozvádí).

Za poměrně zdařilou považuji interpretaci Ulrychova muzikálu Koločava, i když i zde bych uvítala větší míru explicitnosti při formulování závěrů plynoucích z dílčích pozorování. Ocenění si ovšem zaslouží zejména hutný závěr, v němž autorka jasně artikuluje rozdíly mezi jednotlivými dramatizacemi. Cesta, jíž k těmto – bezesporu přílehlavým - závěrům došla, je však z výše uvedených důvodů nepříliš přesvědčivá a vzbuzuje otázku, proč autorka svou kompetentnost neprokázala také v dílčích analýzách.

Navzdory uvedeným výhradám však jde o práci, jež má svou hodnotu. Spatřuji ji především v tom, že shromáždila velké množství informací o existujících hudebně dramatických adaptacích Olbrachtova románu (jednou z příloh je i kompletní soupis inscenací inspirovaných Olbrachtovým románem), dále že na základě historických pramenů, popř. vlastní divácké zkušenosti evokuje podobu konkrétních inscenací a v neposlední řadě i pro charakteristiku hudební složky dramatizací, v níž zužitkovala druhý vystudovaný obor i svou muzikantskou zkušenost. To všechno jsou ovšem přínosy, jež jsou z hlediska stanoveného cíle práce spíše druhotné. Přesto jsou pro mě důvodem, abych rigorózní práci mgr. Nely Mládkové doporučila k obhajobě.